

POSTANOWIENIE

Dnia 27 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania M. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
z udziałem A. K., M. K., Syndyka masy Upadłości K. Polska Spółki z o.o. w
upadłości likwidacyjnej w O., Prokuratora Prokuratury Okręgowej w L.
delegowanego do Prokuratury Regionalnej w L.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27
stycznia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 13 czerwca 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

- 1) odrzuca skargę kasacyjną,**
- 2) oddala wniosek organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) wyrokiem z dnia 13 czerwca 2019 r. oddalił apelację wniesioną przez odwołującą się M. Sp. z o.o. w S. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 17 września 2018 r., którym oddalono odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. z dnia 9 września 2016 r. stwierdzającej, że A. R. (obecnie K.) podlegała jako pracownik obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym: emerytalnemu, rentowemu, wypadkowemu i chorobowemu w okresie

od dnia 2 stycznia 2012 r. do dnia 31 października 2012 r. z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę u płatnika składek M. K., ustalającej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne oraz ustalającej, że płatnikiem składek na te ubezpieczenia, a także Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych jest M. K.

Odwołująca się M. Sp. z o.o. w S. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 13 czerwca 2019 r., zaskarżając ten wyrok w części oddalającej apelację i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, to jest: art. 65 § 2 k.p.c., art. 3 k.p. w związku z art. 22 k.p., art. 4 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako ustawa systemowa), art. 353¹ k.c. w związku z art. 750 k.c. i art. 734 k.c., art. 83 ust. 1 ustawy systemowej w związku z art. 7 Konstytucji RP, art. 55¹ k.c. w związku z art. 55² k.c. i art. 23¹ § 1 i 2 k.p., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest: art. 385 k.p.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c., art. 365 § 1 k.p.c., art. 386 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 k.p.c. i art. 227 k.p.c., art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 38 ust. 1 ustawy systemowej, art. 174 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 67 § 1 pkt 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych, potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości oraz nieważność postępowania.

Deklarowane przez siebie istotne zagadnienia prawne skarżąca zawarła w pytaniach: 1) czy dla uznania skuteczności przejęcia zakładu pracy przez nowy podmiot konieczne jest, aby zmianie uległy warunki pracy i płacy pracowników, w tym czas, miejsce i osoby nadzorujące pracownika? 2) czy w ramach zatrudnienia pracownik może być delegowany przez agencje zatrudnienia do wykonywania pracy u poprzedniego pracodawcy, korzystającego następnie z usług agencji, na tym samym stanowisku i w tym samym miejscu pracy? 3) czy strony umowy o świadczenie usług (art. 750 k.c. w związku z art. 734 k.c.) w ramach swobody umów wynikającej z art. 353¹ k.c. mają prawo do autonomicznego kształtowania

treści umowy, także odnośnie do miejsca i rodzaju obowiązków świadczonych przez pracownika zatrudnionego u usługodawcy oraz kwestii nadzoru nad tym pracownikiem? 4) czy przejście zakładu pracy na inny podmiot w związku z przeniesieniem na niego przedsiębiorstwa lub zorganizowanej części skutkuje tym, że nowy pracodawca staje się następcą prawnym dotychczasowego pracodawcy w zakresie stosunków pracowniczych powstałych przed przejściem zakładu pracy?

Powołując się na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, skarżąca nie wymieniła przepisu bądź przepisów prawnych, których ta część jej wniosku dotyczy. Stwierdziła natomiast, że według jej informacji sprawa tzw. afery outsourcingowej nie była do tej pory przedmiotem badania przez Sąd Najwyższy. Tymczasem w obrocie prawnym funkcjonują sprzeczne ze sobą wyroki, mimo że zostały one wydane w identycznym lub bardzo podobnym stanie faktycznym. Jedne z nich są niekorzystne dla przedsiębiorców. Stwierdzają one, że przedsiębiorcy ci pozostali pracodawcami i płatnikami względem swoich byłych pracowników i zleceniobiorców, a także w stosunku do pracowników i zleceniobiorców zatrudnionych bezpośrednio przez agencje zatrudnienia (na potwierdzenie tej tezy skarżąca powołała szereg wyroków sądów powszechnych). Z drugiej strony w wielu sądach okręgowych i apelacyjnych zapadły wyroki korzystne dla przedsiębiorców-usługobiorców spółek outsourcingowych (także w odniesieniu do tej informacji skarżąca powołała szereg orzeczeń wydanych przez sądy powszechne).

Uzasadniając nieważność postępowania, skarżąca podniosła z kolei, że potwierdza tę nieważność: 1) naruszenie art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., art. 386 § 2 k.p.c. i art. 38 ust. 1 ustawy systemowej wskutek braku zawieszenia postępowania w sytuacji niedopuszczalności drogi sądowej z uwagi na niewydanie wobec zgłoszonych płatników składek decyzji wyłączającej z ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego na podstawie art. 38 ust. 1 ustawy systemowej, która to decyzja posiada walor prejudycjalny wobec przedmiotu skargi, co stanowi przesłankę stwierdzenia nieważności postępowania określoną w art. 379 pkt 1 k.p.c.; 2) naruszenie art. 174 § 1 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 67 § 1 pkt 1 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c. i art. 386 § 2 k.p.c., przez brak uwzględnienia przy rozpoznaniu sprawy nieważności

postępowania występującej w sprawie ze względu na brak organu powołanego do reprezentowania dwóch stron postępowania, to jest R. Sp. z o.o. oraz S. Sp. z o.o., co stanowi przesłankę stwierdzenia nieważności postępowania określoną w art. 379 pkt 2 k.p.c.

Skarżąca określiła wartość przedmiotu zaskarżenia w kwocie 5.375,26 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ k.p.c., art. 477¹⁴ k.p.c.; por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 czy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregośkolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego nie kwestionuje tego, że dana osoba fizyczna podlega ubezpieczeniom społecznym, ale wyłącznie zaprzecza temu, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114; z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34; z dnia 15 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17, LEX nr 2434481; z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19, LEX nr 3033209).

Ponieważ w niniejszej sprawie, jak wynika z treści odwołania, nie jest sporne podleganie przez zainteresowaną A.K. ubezpieczeniom społecznym jako pracownik w okresie objętym decyzją, ale jedynie to, kto w tym okresie był jej pracodawcą a w konsekwencji płatnikiem składek, to niniejsza sprawa dotyczy ustalenia podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu. Jest więc sprawą o prawa majątkowe, w których dopuszczalność skargi kasacyjna uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia nie niższej niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.).

Jak zauważył zaś Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 (LEX nr 3033209), ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa zmieniająca), ustawodawca mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową, wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, tj. ustalającą płatnika składek (art. 83 ust. 1a) oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobieganie praktykom, które miały miejsce między innymi z udziałem spółek: "R." i "K.", sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi - pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy - wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie „podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne (zob. K. Ślebzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika

składek na podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, Praca i Zabezpieczenie Społeczne, 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Z tych przyczyn zdezaktualizował się pogląd Sądu Najwyższego zawarty w postanowieniu z dnia 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18 (LEX nr 2538817), że jeżeli decyzja ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek, a jako podstawę jej wydania powołuje art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy, a zatem dopuszczalność skargi kasacyjnej nie jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia - art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c. Bazował on bowiem na uprzedniej treści art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w której nie rozróżniano sprawy o ustalenie podlegania ubezpieczeniu od sprawy o ustalenie płatnika składek (por. także postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 października 2018 r., I UK 254/17, LEX nr 2561067; z dnia 7 listopada 2019 r., I UK 34/19, LEX nr 3011500).

Co już wcześniej zostało podniesione, wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie została określona przez skarżącą w kwocie 5.375,26 zł, a zatem w kwocie niższej niż wymienione w art. 398² § 1 k.p.c. dziesięć tysięcy złotych. Z tej przyczyny oraz przy uwzględnieniu wcześniej podniesionych argumentów skarga kasacyjna wniesiona w tej sprawie podlega odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c. Oddalenie wniosku organu rentowego o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego na jego rzecz zostało z kolei spowodowane niezłożeniem przez nią odpowiedzi na skargę kasacyjną w terminie wymaganym w art. 398⁷ § 1 k.p.c. (por. wyrok z dnia 14 lutego 2012 r., II PK 139/11, LEX nr 1167468 i powołane tam orzecznictwo).

